

Kako su protekli posljednji izbori za obnovu Skupštine? Kamo ide Talijanska unija? U ulozi promatrača čitam o situaciji unutar talijanske nacionalne zajednice poput o eksperimentu "većinske demokracije", koji je još u povojima, i o kojem moramo još naučiti pravila. Među tima, da citiram Angela Panebianca, prvo je pravilo da izbori definiraju na neosporivi način tko je pobijedio, a tko izgubio. Upravo tako. Tome bih dodao, svjesni "većine" koja je pobijedila i s kojim izbornim programom, što će služiti kao temelj za utvrditi djelovanje i odrediti dobivene rezultate, koji su ili nisu postignuti za vrijeme mandata. No, činjenica je da izbori održani u lipnju 2006. godine nisu ni na kakav način proizveli i niti odredili većinsku demokraciju određenu tim pravilom. I nisu to činili niti tijekom prethodnih izbora u proteklih 15 godina, izuzev prvih izbora 1991., kada je zabilježeno sudjelovanje različitih lista kandidata s vlastitim izbornim programom. Oni koji nas opisuju kao većinski demokratski sustav (iako još u pripravnicičkom stažu), ne trudi se da razlikuje, čini mi se, "većinski izborni sustav", "većinski birački ishod" (unutar Skupštine Talijanske unije), te "većinsko upravljanje/izvršavanje" (unutar Izvršnoga odbora Talijanske unije).

Postavlja se pitanje: je li je naš izborni sistem većinski? Odgovor je da: stopostotno. Ali nije proizveo većinski ishod u sastavu Skupštine Talijanske unije zbog svoga nesavršenstva i većinske nepotpunosti. U tome kontekstu, treba istaknuti da reprezentativno tijelo, poput Skupštine Talijanske unije, je sastavljeno od "većine", ako jedna politička/stranačka formacija (jedna lista kandidata) dobije apsolutnu većinu vijećničkih mjesta. Kod nas je, nevjerojatno, takav ishod nedostajao posljednjih 13 godina. Prvi razlog zbog čega se to dešava je jer većina koja se stvara unutar Skupštine, ali i u sastavu Izvršnoga odbora, je samo skupina članova, bez izbornoga programa koji uživa podršku od većine glasačkog tijela, bez grupacija ili lista kandidata u konkurenciji/naizmjeničnosti na razini cjelokupne Talijanske unije.

Činjenica je da pravila koja smo si zadali i koja su propisana "Izbornim pravilnikom" nisu uputna kako bi se proizveo "većinski izborni ishod", što u biti ne dovodi niti do "većinskog upravljanja" unutar Izvršnoga odbora Talijanske unije.

Dakle, moglo bi se izjaviti da se nalazimo u jednoj konsocijativnoj demokraciji, što podsjeća na onu koju je Andreotti primjenjivao s nenadmašivim majstorstvom. Sjećate li se njegove maglovite i podle vlade, gotovo uvijek načelno složne, tajno, s onima koji ga nisu javno podržavali? Ali unutar Talijanske unije poželjna je čista igra: potrebna je Skupština s jednom većinom i izbornim programom, koji su dobili podršku većine birača, te Izvršni odbor koji je pozvan da realizira taj izborni program i opozicija koja sve to nadzire i predlaže alternative. Ako je to većinska demokracija, onda živjela većinska demokracija.

No, što se zbilja desilo na posljednjim izborima za obnovu Skupštine Talijanske unije? Na izborima su sudjelovala 82 nezavisna kandidata i 12 lista kandidata (s 39 nominativa), odnosno sveukupno 121 osoba. "La Voce del Popolo" prenijela je sve candidature i ustupila svoje stranice za predizbornu kampanju na programu od 21. svibnja do 9. lipnja, uoči izbora na programu 11. lipnja 2006. Koliko je bilo lista kandidata te nezavisnih kandidata koji su se pobrinuli da objave svoje izborne programe? Koliko se predizbornih skupova održalo? Tijekom predizborne kampanje, na stranicama dnevnika "La Voce del Popolo" predstavljeno je devet izbornih programa, od kojih pet je predstavljeno od strane lista kandidata (od sveukupno 12 listi) i četiri su predstavili nezavisni kandidati (od sveukupno 82 nezavisna kandidata). "La Voce del Popolo" prenosi da se održalo samo pet predizbornih skupova. Rezultat glasanja već je svima

dobro poznat: odredio je pobjednike (pobijedilo je 70 osoba), ali nije poznato koja je većina pobijedila i s kojim izbornim programom. Dakle, velika je većina birača pozvana da glasa za osobu, za ime i prezime, a ne i za izborni program koji bi trebao oslikavati potrebe, htjenja i iščekivanja biračkoga tijela. Dati svoj glas, povjeriti nekome svoje povjerenje ne znajući što i kako namjerava učiniti te s kojim ciljem, ne oslikava i ne ulazi u prihvaćena društvena načela koja se definiraju demokratskima. O pobjednicima se može reći: radi se o 46 neovisnih kandidata i o 9 izbornih lista (24 nominativa); od 46 izabranih nezavisnih kandidata samo jedan je predstavio svoj izborni program, a od devet izabranih izbornih listi samo su tri predstavile svoj izborni program. Dakle, imamo četiri izborna programa (zasigurno ne jednaka), koja uživaju povjerenje birača iz četiri različite izborne jedinice (od 47 koliko ih je sudjelovalo na izborima) i mnoštvo nezavisnih kandidata sa svojim idejama, vizijama, projektima, interesima i drugo. Može se stoga dakle reći da većina koja predvodi Skupštinu pripada grupaciji koju možemo definirati "nezavisnom", bez ikakvoga zajedničkog programa, specifičnog ili generalnog. Može se na taj način dodati da je Skupština postala jedna vrsta "tržnice za kupoprodaju glasova", s većinom vijećnika bez programskih obveza naprama biračkome tijelu, kao što se to desilo u prethodnim izborima. To je idealno za usmjeriti, s potajnim i javnim mutnim potezima, kao što se to i prije činilo, izbor prvotnih predstavnika, kao i za definiciju programa, ne više izbornoga, nego od Skupštine. Postupajući shodno zadanim pravilima, Skupština izabire svoga predsjednika i predsjednika Izvršnoga vijeća (najviše predstavnike), uz puno poštivanje državnih realnosti u sklopu kojih se prostire teritorij povijesne nastambe talijanske nacionalne zajednice. Što znači da ako je jedan od njih iz Hrvatske, drugi mora obvezno biti iz Slovenije ili obrnuto, te jedan i drugi bivaju izabrani iz redova vijećnika Skupštine. Uzevši u obzir da devet vijećnika dolazi iz Slovenije i da je do sada većina njih uvijek kandidirala samo jednu osobu za te dužnosti, ishod glasanja unutar Skupštine nije mogao biti i niti može drugačije biti nego uvijek isti. To se dešava i zbog činjenice da je takva politička linija uvijek imala posebnoga sugovornika u redovima većine vijećnika Skupštine iz Hrvatske. To je klasična igra «triju karata» (u kojoj se treba pogoditi koja je joker) koja, kao što se to dešava i u perifernim tržištima, ima za cilj da nadigra zainteresirane igrače sa namjerom suprotstavljanja jednih naspram drugih. Ta se igra unutar Skupštine Talijanske unije izvodi zahvaljujući skupini osoba (9 vijećnika iz Slovenije), što je brojčano malo, ali koji uvijek uspijevaju nametnuti većini vijećnika ishod izbora za najviše predstavnike Talijanske unije: predstavljanjem jedne kandidature koju podupire većina od devet slovenskih vijećnika i uz potporu skupine vijećnika iz Hrvatske, što se automatski paralelno kreira za podupiranje hrvatskoga kandidata za drugu najvišu funkciju, naravno računajući na uzajamnu podršku i uspjevajući i nametnuti na koju funkciju kandidirati jedinog i uvijek prvog imena iz Slovenije. Vodeći računa o nastalim mehanizmima primijenjivanima u sastavu Skupštine, a stvari se neće promijeniti (ukoliko ne dođe do osobne odgode), izabiranje jedne te iste osobe bit će neizbježno. Navedenu igru i način izigravanja je vidljiv svima već nekoliko godina.

Treba istaknuti da šest Zajednica Talijana u Sloveniji, na temelju Izbornog pravilnika, imaju pravo na devet skupštinskih mjesta Talijanske unije, brojeći 2.751 popisanih Talijana prema popisu stanovništva iz 1991. te bilježeći 3.055 upisanih u biračkim popisima i 996 glasača s posljednjih izbora. Udio upisanih u biračkim spisima i broja osoba koje efektivno glasaju je u padu, u odnosu na sveukupni broj birača talijanske nacionalne zajednice, bilo da se radi o podacima popisa stanovništva ili o podacima o upisanih u biračkim popisima. Sudeći po podacima s popisa stanovništva iz 1991. udio je iznosio oko 11,83 %, dok prema izbornim popisima iz 2006. godine udio iznosi 8,84 % u odnosu na sveukupni broj birača talijanske

nacionalne zajednice, a naprama ukupnome broju glasača talijanske nacionalne zajednice udio iznosi 8,83 %. To je pad za tri postotna boda, što nije malo imajući u obzir da je općenito udio vrlo malen.

Pored navedenoga, demokratski sustav unutar talijanske nacionalne zajednice zahtjeva da se izbori odvijaju u sličnim i prihvatljivim konkurentnim uvjetima, što se danas ne dešava.

Jedan se kandidat kandidira u Zajednici Talijana koja ima 24 članova (poput Zajednice Talijana Mošćeničke Drage) i kao jedini kandidat, makar dobio i samo jedan glas (vlastiti), postaje predstavnik-vijećnik Skupštine Talijanske unije, dok se primjerice drugi kandidat kandidira unutar Zajednice Talijana s gotovo 1.000 upisanih (poput Zajednice Talijana Labina), u konkurenciji sa drugim kandidatima, i postaje vijećnikom Skupštine Talijanske unije s nekoliko stotina glasova. Naravno, kao izabrani kandidati i stoga vijećnici Skupštine Talijanske unije, oni imaju jednaka prava i obveze. Na posljednjim izborima, u 23 Zajednica Talijana-izborne jedinice od ukupno 43 Zajednica Talijana-izbornih jedinica u kojima su se odvijali izbori, odnosno gotovo u polovini Zajednica Talijana, bilo je jedinstvenih kandidata («blindiranih kandidatura»), odnosno onih kandidata kojima je bio potreban svega jedan glas da budu izabrani. Udio navedenih izabranih jedinstvenih kandidata (kojih je bilo 24) u odnosu na sveukupan broj izabranih kandidata u Skupštini (koja broji 70 vijećnika) je od 34,28%, dok njihov stvarni udio naprama upisanima u biračkim popisima iznosi 22,99%, a naprama cjelokupnom broju glasača udio je 29,02%.

Iako su pojedini komentatori to već označili (Ezio Giuricin i Christiana Babić), treba ponovno spomenuti da je cjelokupni broj upisanih u popisima birača talijanske nacionalne zajednice u Hrvatskoj i Sloveniji prešao s 15.565 jedinica 1991. na 27.304 jedinica 1993., te na 30.015 jedinica 1998., i na 33.472 jedinice 2002. da bi došao do 34.550 jedinica u 2006. godini. Tako je od 1991. do 2006. broj birača povećan za 18.985 jedinica, što ustvari znači povećanje od 222 %. S druge strane rezultati popisa stanovništva iz 1991. godine te iz 2001. u Hrvatskoj i godinu dana kasnije u Sloveniji, bilježe manji broj onih koji su se deklarirali Talijanima: godine 1991. bilo ih je 24.367 (21.303 u Hrvatskoj i 3.064 u Sloveniji), dok ih je 2001/2002 bilo 21.894 (19.636 u Hrvatskoj i 2.258 u Sloveniji); što znači smanjenje od 10,15%, odnosno 2.473 jedinica. Popisi stanovništva bilježe pad i onih koji su izjavili da im je materinji jezik talijanski: 1991. bilo ih je 29.550 (25.544 u Hrvatskoj i 4.009 u Sloveniji), dok ih je 2001/2002 bilo 24.283 (20.521 u Hrvatskoj i 3.762 u Sloveniji); to znači pad od 17,82%, odnosno 5.267 osoba manje.

Prema važećem izbornom pravilu, podaci na temelju kojih je obavljena podjela vijećničkih mjesta unutar Skupštine Talijanske unije odnose se na podatke o popisu stanovništva iz 1991., premda se u posljednjih 15 godina bilježe značajne promjene, i prema onome što donose popisi stanovništva 2001/2002, kao i prema podacima iz biračkih popisa raznih Zajednica Talijana. Zbog toga je van pameti pridržavat se podataka s popisa stanovništva iz 1991. godine.

No, budući da podaci glede biračkih popisa i popisa stanovništva predstavljaju suprotstavljajuće podatke, treba poduzeti sve potrebne korake kako bi se "de facto" odredilo koliko nas ima, općenito i u pojedinim Zajednicama Talijana, kako bi se, prema korektnim kriterijima važećima za sve, došlo do izbornog pravilnika, koji će biti čim više moguće pravedan i korektan.

Treba voditi računa i o odazivu birača u ovih posljednjih 15 godina, i to da je 1991. godine broj glasača iznosio 13.150 (84,48% od onih s pravom glasa), godine 1993. bilo ih je 15.698 (odnosno 57,49% onih s pravom glasa), a godine 1998. 15.212 (50,68% od upisanih u biračkim popisima), dok je pak 2002. glasalo njih 13.647 (ili 40,77%). Na posljednjim je izborima zabilježen najniži odaziv na izborima, uz sudjelovanje 11.270 glasača, odnosno 32,61% osoba

s pravom glasa.

Moglo bi se još govoriti o raznim nepravilnostima i nejednakostima zabilježenima na izborima za obnovu Skupštine Talijanske unije. Možda ćemo još govoriti o tome. Za sada toliko.

Prema gore navedenim podacima, mogu se razmatrati neke činjenice. Izborni sistem kojega imamo već 15 godina, daje nam redom izbore bez pravih pobjednika, niti nam dozvoljava da utvrdimo tko je pobijedio i s kakvim programom, kao niti tko je izgubio. Najviši predstavnici Talijanske unije ne bivaju izabrani s glasom većine pripadnika talijanske nacionalne zajednice, već od strane onih koji su izabrani u Skupštinu, u sklopu koje kroz određene «mutne igre» neki su si osigurali doživotnu profesiju, a ne samo funkciju tijekom određena vremena. Stoga, to je izborni sustav koji je izgradio fantastičnu moć i vrlo moćne interese samoočuvanja, i to u ovome slučaju ne vrste (Darwin), već pojedinaca.

Aktualni izborni sustav donosi demokraciju unutar Skupštine Talijanske unije bez pozicije i opozicije, što se stvaraju “ad hoc” ovisno o potrebi i trenutnim interesima, generalnim ili osobnim.

Takav izborni sustav zadržava i osnažuje pojedinačnu fragmentaciju što se stvara i koja nas muči unutar Skupštine. To je većinski izborni sustav koji dozvoljava jedinstvene kandidate, stoga prefabricirani i varalački sustav, jer na taj način ustvari poremećuje smisao i bit samih izbora.

U Talijanskoj se uniji prakticira “konsocijativno većinsko pravo”, što može favorizirati šurovanja i dogovorne šutnje, osiguravajući unutarnji mir i zadovoljavajući pomalo sve s podjelom i parcelizacijom svega, posebice onima koji su dio te igre.

Istina je da je takav izborni sustav lažan, besmislen, ne tiče se demokracije. To je žalosno, premda očito u svojoj jednostavnosti.

Ali, mora li se privesti kraju takav sustav? Nadajmo se da će završiti čim prije. Govorio je Bacone da je nada dobra za doručak, ali loša za večeru. I sada, što se tiče izborne materije u Talijanskoj uniji, došli smo do večere. Naravno, nada umire posljednja, i nadamo se da neće umrijeti!

Potreban nam je novi izborni sustav, trebamo nova izborna pravila. Očito je da imamo sistematsku disfunkciju koju moramo riješiti: prvo je, trebamo smanjiti ili poništiti individualnu fragmentaciju unutar Skupštine, zatim pojačati vodstvo i dati stabilnost (sigurnu većinu unutar Skupštine), Izvršnome odboru, a kao treće, trebamo odrediti neki limiti vodećim funkcijama, jer stalno ponavljanje istih imena na vodećim funkcijama ne pokazuje snagu, već je siguran znak slabosti Talijanske unije, i stoga bismo trebali izbjeći da dođe do sklerotizacije, do čega može doći kada netko ima tu funkciju više od dva mandata. Kao četvrto, to predviđa formiranje i sudjelovanje lista kandidata unutar jedne jedine izborne jedinice s predstavljanjem izbornih programa, što bi nam trebalo jamčiti stvaranje određene većine u Skupštini, te stabilno upravljanje, program za primijeniti i opoziciju koja kontrolira rad vladajućih te predlaže alternative.

Dakle, u sastavu Talijanske unije potreban je izborni sustav koji smanjuje individualno rasipanje što postaje patološki, bivaju garantirani jednakopravni izbori, ili se sprječavaju previše nepravedni izbori, prakticira se izborni sustav koji će imati snagu izbornoga programa, a ne samo imena i prezimena, što treba postati mjera za uvjeriti se na kraju mandata i sposobnostima realizacije predloženih projekata i danih obećanja.

Jasno je da ne postoje izborni sustavi koji su u potpunost loši, kao što niti ne postoje izborni sustavi koji su savršeni. Jedan loš izborni sustav je sustav u kojemu loše stvari uvelike prevladavaju nad dobrim.

Naravno, za izmijeniti izborni sustav nije dostatna kritika u novinama, potreban je odlučan i čvrst pritisak nad javnim mnijenjem. I ovdje se čitava priča širi na medije. Mediji imaju odlučujuću odgovornost, jer su poruke o radu pojedinih predstavnika koje daju radio, televizija i pisani mediji (RTV Kopar, Radio Rijeka, Radio Pula, "La Voce del Popolo", "Panorama" i dr.) one koje mogu koagulirati i stvarati nezadovoljstvo ili podršku biračkog tijela. Vrijeme je da mediji (ako su nezavisni) zauzmu vlastite odgovornosti. Uzeto je zdravo za gotovo da će izabrani predstavnici reći da je sve u najboljem redu i da izborni sustav kojega imamo je najbolji mogući (jer im omogućava da manevriraju i da se samoočuvaju). Ako će mediji biti poput glasnogovornika predstavnika, i širit će tu laž, onda je bitka već gotova. Predstavnici će ostati na svojim mjestima "doživotno" (dokle god budu htjeli), i mi ćemo nepovratno tonuti. Jer u svijetu koji se iznimno velikom brzinom mijenja, u nepokretnoj Talijanskoj uniji, mobiliziranoj groznim izbornim sustavom, i s istim čelnicima, neće moći opstati, ako ne u "virtualnome" svijetu.

Kako će sve to završiti? Ne zna se, jer nesmotrenost, kao i glupost te neznanje, ne omogućavaju prognoze.

Sigurno će biti reagiranja na ovaj članak. Nadam se da odgovori neće biti "ad hominem", odnosno sastavljeni od osobnih napada (iako sam već prilično naviknut na sve to). No, važno je da, kada se zastupaju neke teze, onda ih treba pokušati objasniti, odnosno podržati uz argumente potkrijepljene podacima (makar i pogrešnim, ali ipak uz argumente potkrepljene podacima koje se pokušava objasniti). Nadam se da ću moći pročitati odgovore s protuargumentima!

Napomena.

Dana 17. rujna 2006. godine dostavio sam (e-mailom) tekst na talijanskom jeziku direktoru Izdavačke kuće EDIT iz Rijeke, glavnom uredniku dnevnih novina "La Voce del Popolo" i glavnom uredniku polumjesečnika "Panorama" sa zamolbom da se objavi. Do danas, nisam dobio nikakav odgovor a tekst nije objavljen.